

Jääkäriluutnantti Oskar Peltokangas – Vapaussodan vaasalaissankari

Ilkka Virtanen

*Puhe Oskar Peltokankaan kuoleman
100-vuotismuistotilaisuudessa
Vaasan 1918 sankarihaudoilla 31.3.2018*

Kohti kevättä kääntyvä talvikausi on nostanut kansakunnan muistista esiin lukuisia maamme itsenäistymiseen 100 vuotta sitten liittyneitä tapahtumia ja näihin tapahtumiin keskeisesti vaikuttaneita henkilöitä. Vaasa oli tuolloin monessa suhteessa tapahtumien keskiössä: Vapaussota alkoi Pohjanmaalta, Päämajan alkusijoitus oli Vaasassa, Vaasa toimi maan pääkaupunkina ja Vaasa oli vastaanottamassa Saksan sotilaskoulutuksesta kotiin palaavia jääkäreitä.

[Vaasa ei ollut ainoastaan vastaanottamassa jääkäreitä vaan täältä myös lähti monikymmenlukuinen määrä nuoria miehiä tuohon salaisena pidettävään ja siksi vaaroja täynnä olevaan koulutukseen. Tunnetuin vaasalaisjääkäreistä on varmaan Oskar Peltokangas, jonka jääkärikuvaan sisältyy niin paljon sankariaineksia, että hänestä jo Vapaussodan aikana tuli kuuluisuus ja Vaasanseudun kansallissankari.]

Vasa var inte bara en mottagare för jägare som anlände till hemlandet utan också ett mångtiotal av unga män avgick från Vasa till den tyska militärutbildningen som måste hållas ytterst hemlig och var därför full av faror. Den mest kända vasajägare är visst Oskar Peltokangas, vars jägarbild innehåller så mycket hjältelement att han redan under Frihetskriget blev en berömdhet och Vasabygdens folkhjalte.

Peltokangas syntyi 2.1.1893 Vaasassa. Työläisperheen vanhin poika kävi ruotsinkielisen kansakoulun ja meni töihin Vasabladetin kirjapainoon. Kirjapainon johtaja toimi jääkärivärvinä. Häneltä Peltokangas kuuli, että sotilaskoulutukseen voi lähteä myös aivan tavallinen vain kansakoulun käynyt mies. Lähtö koulutukseen tapahtui, kuten jääkäreillä yleensäkin, perheeltä salaa. Matkan kohteeksi ei nyt ilmoitettu Amerikkaa vaan jääkarhujen metsästys Huippuvuorilla.

Peltokangas liittyi Jääkäripataljoona 27:n 1. konekiväärikomppaniaan 13. joulukuuta 1915. Hän otti osaa taisteluihin Saksan itärintamalla Misse-joella ja Riianlahdella, mistä hänet siirrettiin 20. joulukuuta 1916 pataljoonan täydennysjoukkoon ja komennettiin Saksan Meriesikunnan räjäytyskursseille Berliiniin ja Kieliin. Huhtikuussa 1917 Peltokangas lähetettiin erikoistehtäviin Ruotsiin ja Suomeen. Tällä matkalla hän tuli pidätetyksi Suomen ja Ruotsin rajalla. Ruotsin viranomaiset pitivät häntä Luulajassa, josta hän vapautui joulukuussa 1917. Hän sai ohjeet matkustaa Suomeen, missä hänen piti kouluttaa suojeluskuntajoukkoja. Tulo Suomeen toteutui 9. joulukuuta 1917 moottoriveneellä Uumajasta Vaasaan. Vaasasta Peltokangas matkusti Maalahteen, jossa hän koulutti paikallisia suojeluskuntajoukkoja ja siirtyi sen jälkeen Sundomiin. Hän koulutti myös Kristiinankaupungin joukkoja viikon ajan.

Vapaussodassa Peltokangas sai ylipäällikkö Mannerheimin määräyksestä komentoonsa Sulvan, Sundomin, Maalahden ja Bergön suojeluskuntajoukot (ns. Sundomin kolonnan), joita hän johti 28. tammikuuta 1918 Vaasan valtauksessa. Hän riisui joukkoineen aseista rautatien pohjoispuolelle majoittuneet venäläiset sotilaat, edelleen Vaskiluodon kasarmien sotilaat ja oli mukana myös keskustan pääkasarmien saarrossa.

Vaasasta Peltokangas johti joukkonsa Ouluun, missä hän osallistui muun muassa Oulun aseman seudun valtauksen. Oulun jälkeen Peltokankaan joukot osallistuivat vielä Kemin ja Tornion valtauksiin. Oulun taisteluihin osallistui myös 13-vuotias helsinkiläispoika Onni Kokko, joka osoitti taisteluissa suurta urhoollisuutta. Peltokangas halusi suojella nuorta intomielistä poikaa ja otti hänet adjutantiksi. Heistä tuli erottamaton taistelupari. Pohjoisen retki kesti kaksi viikkoa ja Vaasaan Peltokankaan komppania palasi 13. helmikuuta.

Vaasasta Peltokangas komennettiin komppanioineen Vilppulaan Hämeen rintamalle. Komppaniasta tuli Hämeen ryhmän 9. komppania, joka kuului 22. maaliskuuta 1918 alkaen Mannisen pataljoonaan. Komppania osallistui taisteluihin Mannisessa, Hyytiälässä ja Korkeakoskella. Korkeakoskelta komppania siirrettiin Vehmaisiin, missä Peltokangas vastaanotti Mannisen pataljoonan komentajan tehtävät. Pataljoonan komentajana Peltokangas osallistui taisteluihin Vehmaisten lisäksi Messukylässä. Messukylän taistelut osoittautuivat kuitenkin kohtalokkaiksi. Peltokangas haavoittui Messukylän kirkolla aivan kirkkomuurin vieressä illalla 25. maaliskuuta 1918. Samalla haavoittui hänen uskollinen adjutanttinsa Onni Kokko. Peltokangas kuoli seuraavana yönä 26.3.1918 sairaskuljetuksessa. Onni Kokko selvisi halvaantuneena sotasairaalaan Vaasaan, missä hän kuoli 22.4.1918 vain 14-vuotiaana.

[Oskar Peltokankaan hautajaisista tuli valtava yleisötapahtuma Vaasassa, sillä hän oli erityisesti ruotsinkielisellä Pohjanmaalla Vapaussodan juhlituimpia sankareita. Myös Onni Kokosta tuli legenda. Hän ehti saada ennen kuolemaansa kenraali Mannerheimin myöntämän vapaudenmitalin. Onni Kokko haudattiin Oskar Peltokankaan tavoin Vaasan 1918 sankarihautaan.]

Jordfästningen för Oskar Peltokangas blev ett väldigt publikt evenemang, ty han var en av Frihetskrigets mest firade hjältar speciellt i svenskspråkigt Österbotten. Onni Kokko blev också en legend. Han hann före sin död bli mottagare för Frihetsmedalj som general Mannerheim hade tilldelat honom. Onni Kokko är begravt liksom Oskar Peltokangas i årets 1918 hjältegrav i Vasa.

Vaasan kaupunki on kunnioittanut Oskar Peltokankaan muistoa nimeämällä Viikingan kaupunginosassa kadun hänen mukaansa. Peltokankaantien rinnakkainen katu on nimeltään Onni Kokontie. Kun Pohjanmaan museoon valmistui lisärakennus 1930, museon johtaja Karl Hedman suunnitteli uuden ja vanhan osan liittymäkohtaan Vapaussodan muistohallin. Hallissa on korkeiden mähonkipylväiden päässä 10 Hedmanin valitseman Vapaussodan sankarin pronssiin valetut rintakuvat. Rintakuvien joukossa ovat itseoikeutetusti C.G. Mannerheim ja P.E. Svinhufvud. Hedmanin Oskar Peltokangasta kohtaan osoittamasta arvostuksesta kertoo se, että Peltokankaan kuva on yksi näistä kymmenestä kuvasta. Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustuskilta rf on kunnioittanut Peltokankaan muistoa teettämällä muistolaatan hänen kotitalonsa Seinään Palosaarella.

OSKAR PELTOKANGAS, jääkäriluutnantti

100-vuotta Oskar Peltokankaan kuolemasta
Muistotilaisuus Vaasan 1918 sankarihaudalla lauantaina 31.3.2018 klo 14.00

Jääkärimarssi

John Alen, klarinetti, Vaasan kaupunginorkesteri

Kukkavihon lasku Oskar Peltokankaalle

Omaiset

Kukkavihon lasku Oskar Peltokankaalle

Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistys Vaasan osasto

Kukkavihon lasku Onni Kokolle

Oskar Peltokankaan omaiset

Muistopuhe omaiset

Raija Heikkilä, veljen tyttären tytär

Muistopuhe Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistys

Ilkka Virtanen, professori

Kahden kynttilän sytyttäminen Oskar Peltokankaalle

Kahden kynttilän sytyttäminen Peltokankaan adjutantti Onni Kokolle

Maamme – Vårt land